

ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ของชุมชนตำบลท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม
THE COMMUNITY POTENTIALY IN ECOTOURISM MANAGEMENT
IN THAKHA DISTRICT SAMUTSONGKHRAM PROVINCE

จิราณีย์ พันมุล

Jiraneey Phanmool

วโรทัย สมมิตร

Varothai Sommit

อนุสรณ์ แซ่จันท์

Anusorn Saechan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail : J.jiraneey@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวและหาแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสอบถามกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการด้านทรัพยากรพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ชุมชนมีวิถีชีวิตคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน มีประเพณีและภูมิปัญญาที่โดดเด่น และสภาพพื้นที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ ง่ายต่อการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินศักยภาพชุมชน โดยมีศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่มากที่สุดจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.60) และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.87) และมีแนวทางพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว คือ 1) สร้างความตระหนักให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหน 2) สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนาความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว 4) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 5) พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 6) ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : ศักยภาพชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ชุมชนท่าคา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the tourism management potential of the community and 2) to find out the method in order to develop the ecotourism management of Thaka Community, Amphawa District, Samut Songkhram Province. The mixed method of qualitative and quantitative research methodologies were used for collecting the data in this research. The qualitative data were collected from key informants by using in-depth interview and group discussion. The quantitative data were collected from the sample of tourists and community members.

The finding revealed that the community has the potential of area resources management at highest level since the community has its long time history, unique way of life, outstanding traditions and wisdoms, and natural area which approach for the management. According with the evaluation on the potential of the community, the community has the high potential about area resources. The result from the opinion of the community member sample group was at mean score of 3.60, and the result from the opinion of the tourist sample group was at mean score of 3.87. The methods to develop the community tourism management were as follows: 1) increase the awareness of the community members to love their community and cherish its possessions, 2) encourage community members to participate with the management of the community, 3) develop the knowledge of community members about tourism management, 4) develop the existing tourist destinations into the ecotourism destinations, 5) develop the community tourism networks, and 6) publicize tourism destinations of the community.

Keywords: Community Potential, Ecotourism, Thakha District

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในแต่ละปีเป็นจำนวนมากและมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับธุรกิจประเภทอื่นเป็นระบบเครือข่าย เช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจโรงแรมที่พัก ธุรกิจการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ และธุรกิจภัตตาคารร้านอาหาร นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2552)

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งความสวยงามทางธรรมชาติ ความวิจิตรของศิลปะ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมไปจนถึงวิถีชีวิตชุมชนชนบท และคนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารี จึงทำให้ประเทศไทยเป็นที่กล่าวถึงของนักท่องเที่ยวต่างชาติมาช้านาน ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเจริญเติบโตมากขึ้น ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เกิดการกระจายรายได้สู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ยกกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ แต่การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วขาดการวางแผน ควบคุมและกำหนดทิศทางการพัฒนา ย่อมส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อมได้เช่นกัน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงถูกมองว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจนกลายเป็นภาวะโลกร้อน ซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) ทั้งนี้ประเทศไทยจึงได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากำหนดเป็นนโยบายเพื่อสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานที่กำหนดทิศทางการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว และผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้มีการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนโดยเฉพาะในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดไป โดยเน้นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งการประสานงานการบริการหรือ ตั้งคณะทำงานร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อวางแผนด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ไปอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายแรก โดยการท่องเที่ยวช่วยสร้างงานสร้างอาชีพ และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในทุกส่วนที่มีสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งยังสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศ ทำให้ได้เป็นที่รู้จักของนานาประเทศได้อีกทางหนึ่ง

ชุมชนตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม มีตลาดน้ำท่าคาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน อีกทั้งชุมชนท่าคามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างธรรมชาติในพื้นที่อันร่มรื่น มีลำคลองร่องน้ำเป็นจำนวนมากไหลผ่าน มีน้ำขึ้น-น้ำลง วันละ 2 ครั้ง ตามการขึ้น-ลงของน้ำทะเล ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคี มีความเป็นระบบเครือญาติ มีดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ถึงแม้ว่าชุมชนจะมีความพร้อมและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว แต่ความเป็นจริงชุมชนก็ยังประสบปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ จึงนำมาสู่การจัดทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้น ซึ่งบทความนี้มุ่งเสนอศักยภาพชุมชนและผลประเมินศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ตำบลท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ควบคู่กัน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ (1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 ราย มีวิธีการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) (2) กลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน มีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้ค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 316 ครั้วเรือน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) (3) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนและตลาดน้ำท่าคา จำนวน 200 ราย มีการสุ่มตัวอย่างแบบโดยบังเอิญ (4) กลุ่มตัวแทนภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ จำนวน 20 ราย มีการสุ่มกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติจากบทบาทและหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน สำหรับการจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อค้นพบการวิจัย อีกทั้งเพื่อหาแนวทาง ข้อเสนอแนะการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนให้เหมาะสมและยั่งยืน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจากเวทีสัมมนาชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนข้อค้นพบการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

มีเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ 3) แบบสอบถาม พร้อมทั้งมีการตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และตรวจสอบความเที่ยงตรงในเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาความถูกต้อง รวมทั้งความสอดคล้องครบถ้วนตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด แล้วทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟาของ Cronbach ซึ่งแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างชุมชนได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .911 และแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .987

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Classification) ที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เชื่อมโยงความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ทำการศึกษาผ่านการวิเคราะห์ตีความตามหลักตรรกะ (Context Analysis) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเริ่มด้วยการนำข้อมูลมาตรวจสอบความเรียบร้อย จากนั้นนำข้อมูลไปบันทึกและวิเคราะห์ผล ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชน

ชุมชนตำบลท่าคา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนมีลำคลองไหลผ่านหลายสาย ได้แก่ คลองท่าคา คลองศาลา และคลองวัดมณีสวรรค์ มีคลองท่าคาไหลผ่านเป็นสายหลักของชุมชน จึงทำให้ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในการทำเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอดีตใช้คลองเป็นเส้นทางในการสัญจรภายในชุมชน จึงทำให้ชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานในสวนมะพร้าวใกล้กับบริเวณลำคลองต่าง ๆ ทำให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวกับสายน้ำสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การค้าขายทางน้ำ การแข่งเรือพาย การตัดบาตรทางน้ำ เป็นต้น วิถีชีวิตของชุมชนท่าคาเป็นแบบสังคมเกษตรกรรม มีความเกี่ยวเนื่องกัน ส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรม การทำสวนมะพร้าว และการทำน้ำตาลมะพร้าวเป็นอาชีพหลักเหมือนในอดีต สำหรับคนรุ่นใหม่มีการศึกษาที่สูงขึ้น เมื่อจบการศึกษาแล้วมักจะประกอบอาชีพอื่น เช่น การทำงานในโรงงาน หรืองานอื่น ๆ ในเมือง เป็นต้น ท่าคาเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีศาสนสถานทางพุทธศาสนาที่สำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัดมณีสวรรค์ วัดเทพประสิทธิ์คณาवास และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย อีกทั้งเป็นแหล่งรวมจิตใจของชุมชน นอกจากนี้ยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน คือ ตลาดน้ำท่าคา ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่สะท้อนวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำและคงความเป็นธรรมชาติ เรือนไทยบ้านกำนันจันที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน โดยเป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสเพื่อมาทอดพระเนตรข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลิกทาส มีเรือนไทยบ้านคุณทวีป เจือไทย เป็นสถานที่เก็บรวบรวมเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรในอดีต เช่น อุปกรณ์การทำน้ำตาล และมีแหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าวหลายแห่งในชุมชน มีการสาธิตการทำน้ำตาลตั้งแต่ขั้นตอนการขึ้นตาล ปาดตาล และเคี่ยวน้ำตาล ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชน

2. ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ชุมชนตำบลท่าคามีศักยภาพชุมชนในด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรพื้นที่ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายการท่องเที่ยว ดังนี้

(1) **ด้านทรัพยากรบุคคล** องค์การบริหารส่วนตำบลท่าคา (อบต.ท่าคา) มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยว โดยแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาขึ้นเพื่อบริหารจัดการตลาดน้ำขึ้น 9 ชุด ประกอบด้วย (1) คณะกรรมการบริหารงานตลาดน้ำท่าคา 5 คน มีรองนายก อบต. เป็นประธาน มีหน้าที่บริหารจัดการตลาดน้ำในภาพรวม (2) คณะกรรมการที่ปรึกษา 10 คน มีนายก อบต. เป็นประธาน มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และแก้ไขปัญหาการบริหารงานตลาดน้ำท่าคา (3) คณะกรรมการฝ่ายบริหาร 12 คน มีประธานสภา อบต. เป็นประธาน มีหน้าที่บริหารจัดการระเบียบ ติดตาม ควบคุม ให้คณะกรรมการปฏิบัติตามระเบียบ (4) คณะกรรมการฝ่ายจัดระเบียบของตลาดน้ำท่าคา 9 คน มีกำนันเป็นประธาน มีหน้าที่บริหาร จัดระเบียบของตลาดน้ำ (5) คณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัย 5 คน มีหน้าที่ควบคุม สอดส่องดูแลรักษาความปลอดภัย (6) คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ 3 คน มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำท่าคา (7) คณะกรรมการฝ่ายรักษาความสะอาด 6 คน มีหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบ ดูแลความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว (8) คณะกรรมการฝ่ายปรับปรุงภูมิทัศน์ 8 คน มีหน้าที่ปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ (9) คณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม 5 คน มีหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งคณะกรรมการมีความพร้อม มุ่งมั่น และตั้งใจดำเนินงานพัฒนาและผลักดันให้ตลาดน้ำท่าคาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ทั้งนี้ ตัวแทนจากทุกภาคส่วน ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาจำนวนน้อยจึงทำให้กลุ่มคนดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ครบทุกภาคส่วน แต่โดยส่วนใหญ่ทุกกลุ่มมีความพร้อม ตั้งใจ และสนใจที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาและการท่องเที่ยวของชุมชนหากได้รับโอกาส สำหรับองค์ความรู้และความสามารถในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของทรัพยากรบุคคลก็มีความสำคัญและจำเป็นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ชุมชนยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนทักษะด้านภาษาอย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนมีความพยายามส่งเสริมให้คณะกรรมการตลาดน้ำมีการพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนที่ประกอบอาชีพด้านการให้บริการได้มีโอกาสพัฒนาทักษะด้านภาษาด้วยเช่นกัน ด้วยการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาคณะกรรมการตลาดน้ำ สมาชิกชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ จากภายนอกหรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้การอบรมเช่นกัน

(2) **ด้านทรัพยากรพื้นที่** ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรพื้นที่มากกว่าทุกด้าน เนื่องจาก ท่าคาเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นด้วยการดำรงชีวิต

แบบดั้งเดิม สืบทอดอาชีพการทำกรเกษตรและภูมิปัญญาการทำน้ำตาลมะพร้าวมาจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น ประกอบกับสภาพพื้นที่ยังคงความเป็นธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรสวนผักผลไม้และสวนมะพร้าว การตั้งบ้านเรือนยังคงมีการตั้งบ้านเรือนในสวนหรือติดกับลำคลองที่ไหลผ่านในชุมชน อีกทั้ง มีประวัติความเป็นมาของชุมชนยาวนาน มีภูมิปัญญาการผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่โดดเด่น และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและโดดเด่นของชุมชน คือ ตลาดน้ำท่าคา เรือนไทยบ้านกำนันจัน เรือนไทยบ้านคุณทวีป แหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าว วัดมณีสรณ์ วัดเทพประสิทธิ์ ฌาณวาส และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่การท่องเที่ยวนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนมีการกำหนดพื้นที่ท่องเที่ยวร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็น 5 จุด ได้แก่ (1) ตลาดน้ำท่าคา เป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญที่สะท้อนวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำในอดีต มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชนจำหน่ายเป็นส่วนใหญ่ (2) เรือนไทยบ้านกำนันจัน ในอดีตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จประพาสเพื่อมาทอดพระเนตรข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลิกทาสเมื่อปี 2447 ปัจจุบันที่เรือนแห่งนี้ยังคงปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม (3) เรือนไทยบ้านคุณทวีป เป็นจุดท่องเที่ยวที่แสดงอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตรโบราณที่เลิกทำไปแล้ว และแสดงเตาตาลและอุปกรณ์การเก็บน้ำตาล นอกจากนี้ยังจัดทำเป็นโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยวด้วย (4) แหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าว เป็นจุดสาธิตการทำน้ำตาลมะพร้าว และ (5) ศาสนสถานทางศาสนาของชุมชน คือ วัดมณีสรณ์ วัดเทพประสิทธิ์ ฌาณวาส และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย ที่สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพนับถือ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังมีค่ายมวย ซึ่งถือเป็นกีฬาที่แสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของไทยเพื่อให้เด็กในชุมชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และได้เปิดให้นักท่องเที่ยวได้มาเรียนรู้ศิลปะมวยไทยอีกด้วย ซึ่งการจัดการทรัพยากรพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวนั้นชุมชนให้ความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีการกำหนดจุดท่องเที่ยวอย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยว แต่ในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นยังมีข้อจำกัด คือ พื้นที่ตั้งของตลาดน้ำท่าคาเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ดังนั้น ในการปรับปรุงภูมิทัศน์หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการแจ้งเจ้าของพื้นที่ก่อนเสมอ อาจจะทำให้การจัดการตลาดน้ำไม่คล่องตัวมากนัก แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ทรัพยากรพื้นที่ของชุมชนสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อันส่งผลทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการด้านทรัพยากรพื้นที่มากกว่าทุกด้าน

(3) ด้านการบริหารจัดการ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าคาและคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำท่าคาเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งอบต. ทำหน้าที่ในการจัดการด้านโครงการสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ การจัดสรรพื้นที่การท่องเที่ยว และการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นสามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของ

นักท่องเที่ยวได้ไม่มากนัก ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวก ลานจอดรถ ห้องน้ำไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก ในขณะเดียวกัน อบต. และคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำมีทิศทางการพัฒนาจัดการท่องเที่ยวโดยเน้นรูปแบบการจัดการตลาดน้ำให้ยั่งยืน มีการจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(4) ด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนมีการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนผ่านรูปแบบการประชุมหมู่บ้าน โดยกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการจัดประชุมหมู่บ้าน ทั้งนี้ สมาชิกในชุมชนตระหนักในบทบาทของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี สำหรับการมีส่วนร่วมด้านการจัดการท่องเที่ยวของสมาชิกในชุมชนยังมีข้อจำกัด เนื่องจากสมาชิกในชุมชนยังมีการแบ่งแยกทางความคิดและการเข้าไปเป็นตัวแทนในคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำทำค่างยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในชุมชน จึงทำให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม อบต. และคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำพยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี เช่น การทำบุญทางน้ำ เทศกาลกระยาสารท ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากวัด โรงเรียน และสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี

(5) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ชุมชนมีศักยภาพในการประสานงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมทั้งภาคเอกชน นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยเข้ามาวิจัยการพัฒนาความรู้ รวมถึงการสร้างความเข้าใจการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

จากการศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวตามแนวทางเชิงคุณภาพทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ซึ่งทรัพยากรบุคคลถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ และมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับทรัพยากรพื้นที่ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชุมชนให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้แล้วการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผน การดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ ผนวกกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน ซึ่งการจัดการด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรพื้นที่ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และเครือข่ายการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมระดับศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวนั้น จึงได้มีการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อเป็นการจัดระดับศักยภาพของชุมชนจากความคิดเห็น

ของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรพื้นที่ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และเครือข่ายการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนต่อไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน พบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.60 และ ค่าเฉลี่ย 3.87) มากกว่าทุกด้าน และมีศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.32 และ ค่าเฉลี่ย 3.33) น้อยกว่าด้านอื่น ปรากฏผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนตำบลท่าคาตามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ศักยภาพชุมชน การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	กลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน			กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว		
	X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	X	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านทรัพยากรบุคคล	3.41	.55758	มาก	3.45	.63352	มาก
ด้านทรัพยากรพื้นที่	3.60	.54130	มาก	3.87	.55949	มาก
ด้านการบริหารจัดการ	3.39	.54217	ปานกลาง	3.42	.69338	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม	3.32	.62524	ปานกลาง	3.33	.71542	ปานกลาง
ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว	3.37	.60023	ปานกลาง	3.47	.68959	มาก
ภาพรวม	3.46	.51631	มาก	3.49	.57569	มาก

ข้อค้นพบของการวิจัยข้างต้นเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการค้นหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนร่วมกัน ปรากฏแนวทางตามข้อ 3

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.1 สร้างความตระหนักให้สมาชิกชุมชนเกิดความรักและหวงแหนชุมชน ด้วยการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ และตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.2 สนับสนุนให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

- 1) มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาบริหารการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายในชุมชน
- 2) จัดประชุมชี้แจงให้กับสมาชิกในชุมชนให้มีความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3) ให้สมาชิกในชุมชนและทุกภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพชุมชนและเตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งแต่กระบวนการคิด

วางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิณผล ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยตั้งอยู่บนฐานที่ชุมชนได้ ประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ

3.3 พัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ชุมชน

1) พัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ด้วยการจัดอบรมให้ความรู้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และตัวแทนจากทุกกลุ่ม เกี่ยวกับนโยบาย แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มาตรฐานการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ และจัดอบรม ตัวแทนชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว

2) จัดอบรมเยาวชนและตัวแทนชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

3.4 พัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1) สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดการท่องเที่ยว รูปแบบโฮมสเตย์ การปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน การพายเรือชมวิถีชีวิตริมน้ำ การท่องเที่ยวย้อนรอย ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชน และการให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ร่วมกับชุมชนด้วยการทำน้ำตาล มะพร้าว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่โดดเด่นของชุมชน

2) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชนให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อื่น ๆ ในพื้นที่หรือชุมชนใกล้เคียง เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ชื่นชมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3) ปรับปรุงเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและจุดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน อย่างชัดเจน จัดทำป้ายบอกทางที่ไม่ก่อให้เกิดการสับสน สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย

4) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ศาลาที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนที่จอดรถ ห้องน้ำ พร้อมทั้งจัดให้มีระบบการดูแลรักษาและความสะอาด

5) ส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนนำผลผลิตทางการเกษตรหรือผลผลิตจากทรัพยากรในท้องถิ่นมา จำหน่ายให้นักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของ ชุมชน

6) มีมาตรการควบคุมสินค้าและราคาสินค้าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการ ควบคุมสินค้าที่มีคุณภาพราคาถูก และเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับนักท่องเที่ยว

3.5 พัฒนาและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยมีการสร้างเครือข่ายท่องเที่ยว ทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ด้วยการให้หน่วยงานทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน และหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งการปรับภูมิทัศน์ชุมชนและแหล่ง ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม เช่น การทำบุญทางน้ำ การจัดเทศกาลการ

ทำกระยาสาท เป็นต้น ตลอดจนสร้างเครือข่ายท่องเที่ยวภายนอกชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3.6 การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว พัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดทำเอกสารแผ่นพับ การประชาสัมพันธ์ไปยังสื่อมวลชนในท้องถิ่น อินเทอร์เน็ต และช่องทางอื่น ๆ ตามความเหมาะสม โดยให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนได้ง่ายขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่มากที่สุด เนื่องจากยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม สืบทอดอาชีพ การทำการเกษตรและภูมิปัญญาการทำน้ำตาลมะพร้าวมาจากบรรพบุรุษ และพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงความเป็นธรรมชาติ เป็นสวนผักผลไม้และสวนมะพร้าว การตั้งบ้านเรือนยังคงมีการตั้งบ้านเรือนในสวนหรือติดกับลำคลองที่ไหลผ่านในชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน คือ ตลาดน้ำท่าคา เรือนไทยบ้านกำนันจัน เรือนไทยบ้านคุณทวีป มีแหล่งเรียนรู้การผลิตน้ำตาลมะพร้าว ประกอบด้วยมีวัดมณีสวรรค์ วัดเทพประสิทธิ์คณาवास และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาการผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่โดดเด่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุทัศน์ ละงู (2551) ที่พบว่า วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนนั้น คือ 1) วิถีชีวิตด้านอาชีพ 2) วิถีชีวิตด้านภูมิปัญญา และ 3) วิถีชีวิตด้านประเพณีและวัฒนธรรม และจริน ศิริ (2551) ที่ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมที่นำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวและมาใช้บริการ คือ วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาชีพ วัฒนธรรมเกี่ยวกับศิลปะหัตถกรรม และวัฒนธรรมทางประเพณี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านทรัพยากรพื้นที่นั้นมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว และเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่เป็นจุดขายหรือดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

ศักยภาพด้านทรัพยากรบุคคลเพียงพอต่อการจัดการท่องเที่ยวในขณะเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวมีองค์ความรู้และความสามารถในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการจัดการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนทักษะด้านภาษา สำหรับสมาชิกชุมชนมีความมุ่งมั่นและมีความตั้งใจที่จะพัฒนาและผลักดันให้ตลาดน้ำท่าคาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สำคัญของชุมชนและจังหวัด และมุ่งหวังต้องการให้ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวดำเนินงานด้วยจิตอาสาและเสียสละเวลาการทำงานอย่างแท้จริง เห็นผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับวนิดา ฟ้าอรุณ (2554) ที่พบว่า ในการพัฒนาและบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นผู้นำชุมชนต้องมีความเสียสละ ในขณะที่ผู้นำชุมชนยังขาดความเสียสละ และควรมีการส่งเสริมความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่ชุมชนอีกด้วย

สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากสมาชิกชุมชนยังมีการแบ่งแยกทางความคิด มีมุมมองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่แตกต่างกัน ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านที่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นมีความคิดเห็นว่าเป็นโอกาสที่ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว ส่วนชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยนั้น มีความคิดเห็นคิดว่า การท่องเที่ยวอาจมีผลกระทบทางลบต่อการดำเนินชีวิตหรือการดำรงชีพของคนในชุมชน ประกอบกับการเข้าไปเป็นตัวแทนคณะกรรมการพัฒนาตลาดน้ำ ยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย อันส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนและนักท่องเที่ยวพบว่า มีศักยภาพน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวีระยา วรพันธุ์ (2553) พบว่า ชาวบ้านยังไม่ค่อยมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเท่าที่ควร จึงควรมีการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้านการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การลงทุนและรับผลประโยชน์ การติดตามประเมินผล และการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

1. แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนท่าคา คือ 1) สร้างความตระหนักให้สมาชิกชุมชนเกิดความรักและหวงแหนชุมชน 2) สนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 3) พัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่ชุมชน 4) พัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 5) พัฒนาและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้แนวทางสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายท่าน อาทิ วนิดา พ้าอรุณ (2554) พบว่า ชุมชนควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่ชุมชน และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น และปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นควรปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นควรสนับสนุนและส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล (2556) คือ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการปรับปรุงความสะอาดและภูมิทัศน์ จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น สำหรับการถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีกำหนดนโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน โดยให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการระดม

ความคิดเพื่อการวางแผน และการดำเนินงาน สร้างภาพลักษณ์ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมกำหนดแนวทางการสร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกในชุมชนให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจและห่วงแหนชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับปฏิบัติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการปฏิบัติ ดังนี้

- 1) จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 2) จัดประชุมชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรับทราบนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาหรือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3) สร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกชุมชนให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และห่วงแหนชุมชน และให้สมาชิกชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 4) เพิ่มทักษะในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทักษะทางภาษาให้กับกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สมาชิกชุมชน รวมถึงผู้ประกอบการร้านค้าต่าง ๆ
- 5) มีการประชาสัมพันธ์เส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยการจัดทำป้ายแสดงเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย

ควรมีการศึกษาในประเด็นเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กระบวนทัศน์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.etatjournal.com>.
- จริน ศิริ. (2551). *การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา: กรณีศึกษาเมืองก๊าด อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่*. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีนิพนธ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล. (2556). *การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะพร้าว อำเภอกวนโดนและบ้านโดนป่าหน่น อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 27(83), 97-112.
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ใน ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.
- วนิดา ฟ้าอรุณ. (2554). *ศักยภาพชุมชนบ้านทุ่งจ้งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. ใน ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.

- วีระยา วรพันธุ์. (2553). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เมืองโบราณโนนเมือง บ้านนาโพธิ์ ตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น. ใน ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.tourism.go.th/2009/th>.
- สุทัศน์ ละงู. (2551). วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ : กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. ใน ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. ภูเก็ต.